

KRYSTYNA KERN^{*}
Wrocław

Owoce Ducha Świętego w Ga 5,22-23

W obecnej dobie problem relatywizmu stanowi szczególne zagrożenie duchowe dla współczesnego człowieka. Właściwa hierarchia i rozumienie wartości są niezbędne w odpowiednim podejściu do moralności. Tematyka tego typu była rozpatrywana już w pierwszych gminach chrześcijańskich. Swoje echo znalazła w listach Pawła, który pouczenia łączy z głoszoną przez siebie teologią, czego przykładem jest fragment Ga 5,22-23. Apostoł wymienia w nim kolejno dziewięć cnót, stanowiących „owoc Ducha” (*ho karpos tou pneumatos*): „miłość” (*agapē*), „radość” (*chara*), „pokój” (*eirēnē*), „cierpliwość” (*makrothymia*), „uprzejmość” (*chrēstotēs*), „dobroć” (*agathōsynē*), „wierność” (*pistis*), „łagodność” (*prautēs*) oraz „opanowanie” (*egkrateia*)¹. Powinny towarzyszyć życiu codziennemu chrześcijanina, które wówczas nabiera wymiaru duchowego. Dzielą się na trzy triady zawierające kolejno po trzy cnoty. Na początku i na końcu wykazu znajdują się najważniejsze pojęcia. Katalog cnót rozpoczyna się od cnoty „miłości” (*agapē*), a kończy się „opanowaniem” (*egkrateia*). Fundamentalne znaczenie posiada *agapē*, ponieważ jest największą wartością, a inne cnoty powinny ją odzwierciedlać. Paweł pisze o jej nadrzędnej wartości w hymnie o miłości (1 Kor 13), w którym używa takich sformułowań, jak: „a miłości bym nie miał, stałbym się jak miedź brzęcząca albo cymbał brzęczący”, „byłbym niczym”, „nic bym nie zyskał”. Natomiast „opanowanie” (*egkrateia*) wypełnia wymagania greckiej etyki.

^{*} Autorka jest doktorantką na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu.

¹ Polskie nazwy cnót z katalogu z Ga 5,22-23 podano wg tłumaczenia w Biblii Tysiąclecia.

1. Zagadnienia wprowadzające

1.1. Występowanie wyrażenia „owoc Ducha”

Wyrażenie „owoc Ducha” występuje tylko jeden raz w Piśmie Świętym (Ga 5,22). Pojawia się w Liście do Galatów w antytezie do „uczynków ciała” (*ta erga tēs sarkos*) (Ga 5,19-21). Natomiast w Ef 5,9 jest mowa o „owocu światła” (*ho karpos tou fōtos*), który został określony jako „dobroć” (*agathōsynē*), „sprawiedliwość” (*dikaiōsynē*) i „prawda” (*alētheia*). Tylko nieliczne manuskrypty zawierają zamiast wyrażenia „owoc światła” określenie „owoc Ducha”.

1.2. Gatunek literacki (Ga 5,22-23)

Katalog cnót Ga 5,22-23 należy do form literackich będących tradycjami we wspólnotach przedpawłowych² i był znany w świecie hellenistycznym.

1.3. Liczba cnót w katalogu (Ga 5,22-23)

W tekście greckim w katalogu cnót Ga 5,22-23 wymieniono dziewięć pozycji. Jan Chryzostom w swoim późnoantycznym komentarzu do Listu do Galatów, napisanym w języku greckim, wymienia także tylko dziewięć cnót³. Przedstawiona lista nie jest pełna i nie powinna być traktowana jako wyczerpująca. Tomasz z Akwinu, za Augustynem, podaje, że nie chodzi o przedstawienie dokładnej liczby „uczynków ciała” (Ga 5,19-21) i liczby cnót określających „owoc Ducha” (Ga 5,22-23), ponieważ obydwa katalogi mają za zadanie wskazanie tego, co należy unikać i jak powinno się postępować⁴.

1.4. Owoce Ducha Świętego stanowią jeden „owoc Ducha”

W Liście do Galatów Paweł pisze o „owocu Ducha” w liczbie pojedynczej, zaś o „uczynkach ciała”, będących w antytezie, w liczbie mnogiej. Samo określenie wszystkich cnót w liczbie pojedynczej (jako „owoc Ducha”) wskazuje na to, że stanowią razem jeden owoc, którego źródłem jest Duch Święty. Inaczej jest z „uczynkami ciała”, których może być wiele. Miłość jako „owoc Ducha” przejawia przy pomocy innych cnót, które wówczas nabierają wartości i stają

² A. PACIOREK, *Paweł Apostoł – Pisma*, cz. 2, Tarnów 1996, s. 99.

³ *Komentarz do Listu św. Pawła do Galatów*, J. ILUK (tł. i opr.), Kraków 2008, s. 24–125.

⁴ TOMASZ Z AKWINU, *Suma teologiczna*, I-II, q. 70, a. 3.

się uczynkami miłości, będącymi „owocami Ducha Świętego”. Ponadto w Konstytucji o Kościele Soboru Watykańskiego II *Lumen gentium*, w rozdziale V, dotyczącym powszechnego powołania do świętości w Kościele wspomniano o „owocach Ducha Świętego na uświęcenie” (nr 40).

1.5. Problem tekstu i użycia właściwej terminologii (tekst grecki a łaciński)

W Wulgacie „owoc Ducha” obejmuje dwanaście cnót. Pośród dziewięciu cnót wymienionych w tekście greckim dodano jeszcze trzy pojęcia. W ten sposób zmieniła się kolejność cnót w katalogu, który nie kończy się już, jak w tekście greckim, „opanowaniem” (*egkrateia*). Cnoty, pierwsza i ostatnia, powinny być rozpatrywane jako najważniejsze pojęcia w wykazie, dlatego nie należy ich zmieniać. Pojawia się nie tylko problem różnic w ilości i kolejności wymienionych cnót w katalogu, ale także w ich zakresie semantycznym (znaczeniowym), co bezsprzecznie przekłada się na rozumienie poszczególnych pojęć określających „owoc Ducha”. Z tych powodów do studiów nad problemem „owoców Ducha Świętego” wykorzystano oryginalny tekst grecki, a nie późniejszy przekład łaciński.

1.6. Kontekst Ga 5,22-23

Uwzględnienie kontekstu katalogu cnót Ga 5,22-23 pozwala na lepsze zrozumienie zamierzonego sensu. List do Galatów zalicza się do listów protopawłowych, dlatego nie ulega wątpliwości, że jego autorem jest Paweł. Pismo to zostało z dużym prawdopodobieństwem skierowane do rdzennych, pogańskich Galatów, zamieszkujących północną część prowincji rzymskiej – Galacji. Apostoł swój list pisze w kontekście zagrożenia spowodowanego przez siejących błędne nauki nauczycieli. Często wspomina się, że jego miejscem napisania był Efez.

Hugolin Lankammer OFM List do Galatów dzieli na trzy części, które tytułuje następująco: (1) Paweł otrzymał Ewangelię poprzez objawienie, a swoją apostołską misję od Boga i Chrystusa (Ga 1,6–2,21); (2) rozwinięcie nauki o usprawiedliwieniu przez wiarę (Ga 3,1–4,31) oraz (3) wolność chrześcijańska i życie w Duchu Świętym (Ga 5,1–6,10)⁵. Badany fragment Ga 5,22-23 znajduje się w trzeciej części, dotyczącej wolności chrześcijańskiej i życia w Duchu Świętym. Zawiera się w części parenetycznej (pouczającej) listu, która jest poprzedzona częścią doktrynalną (Ga 3,1–4,31).

⁵ H. LANGKAMMER, *List do Galatów. Tłumaczenie, wstęp i komentarz*, Lublin 1999, s. 19–21.

Wolność zostaje przyniesiona przez Chrystusa (Ga 5,1-12). Dzięki wolności człowiek żyje zgodnie z kryteriami *agapē* (Ga 5,13-15), która z kolei otwiera na Boga i braci. Fragment Ga 5,16-25 podaje sposób, w jaki należy to zrealizować, aby temu podołać. Jest to możliwe dzięki łasce Ducha w stanie wolności chrześcijańskiej. Perykopę Ga 5,16-25 można podzielić na trzy podjednostki tworzące logiczną strukturę. W pierwszej z nich (Ga 5,16-18) wspomniano o konieczności przyłgnięcia do Ducha, aby zachować wolność. Wierny powinien „postępować zgodnie z Duchem” (Ga 5,16), tzn. powinien postępować zgodnie z natchnieniem, wskazaniem Ducha, a nie, jak czasem tłumaczy się, „postępować według Ducha”. „Postępowanie zgodne z Duchem” polega na tym, aby „pozwoić prowadzić się Duchowi” (Ga 5,18). Duch został przedstawiony jako przeciwieństwo ciała. Człowiek może powierzyć się Duchowi lub ciału. W drugiej podjednostce (Ga 5,19-23) została ukazana konieczność wyboru pomiędzy ciałem a Duchem. Z nimi wiążą się „uczynki ciała” i „owoc Ducha”, a każde z nich pociągają za sobą odmienne konsekwencje. W podjednostce trzeciej (Ga 5,24-25) Paweł w w. 24 powrócił do początkowego tematu z pierwszej podjednostki i podsumował całość w w. 25⁶.

Cnoty w Piśmie Świętym często łączą się z innymi, które mogą być z katalogu Ga 5,22-23 bądź spoza niego. Uwzględnienie szerszego kontekstu niż List do Galatów, obejmującego cały Nowy Testament, powinno jeszcze bardziej pomóc w zrozumieniu znaczenia cnót z wykazu Ga 5,22-23. W pierwszej kolejności należy skupić się na listach protopawłowych, następnie na listach deuteropawłowych, a w końcu na pozostałych pismach z Nowego Testamentu. Interesujące jest to, że „owoc Ducha” należy nie tylko odnosić do Ducha Świętego, ale ma również związek z Synem i Ojcem.

1.7. Antyteza „uczynków ciała” i „owocu Ducha”

Paweł świadomie wprowadził antytezę „ciała” (*sarks*) i „Ducha” (*pneuma*), które rozumie po semicku, w sensie biblijnym. W antropologii biblijno-semickiej, w przeciwieństwie do filozofii greckiej (Platon), ciało jest traktowane w sposób pozytywny. Apostoł w listach na określenie „ciała” używa dwóch pojęć zaczerpniętych z terminologii greckiej: *sōma* i *sarks*. *Sarks* może być rozumiane na dwa sposoby: jako przemijająca, zniszczalna sfera natury człowieka, która jest podatna na pokusy i zranienia z powodu ziemskich i doczesnych warunkowań, a także w negatywnym aspekcie etycznym (*sarks–pneuma*). *Sarks* nie czyni zła samo z siebie, ale dopiero kiedy zostaje podniesione do rangi nor-

⁶ A. DALBESIO, *Duch Święty*, tł. K. Mądel, Kraków 2001, s. 189–190, 192.

my, wówczas staje się grzeszne. Człowiek powinien wyrwać się spod dominacji ciała i przenieść się w sferę Ducha⁷.

1.8. Pisownia słowa „duch” w „owocu Ducha” (Ga 5,22) a rozumienie sensu

W wyrażeniu „owoc Ducha” istnieje problem pisowni słowa „duch”. Przy pisowni „ducha” z małej litery rozumie się ducha ludzkiego, a wtedy mielibyśmy do czynienia z owocem ducha ludzkiego. Natomiast przy pisowni „ducha” z dużej litery należy mieć na myśli „owoc Ducha Świętego”, a wtedy zmienia się optyka rozważanego pojęcia „owoc Ducha”. Pisownię z dużej litery potwierdza najbliższy kontekst katalogu Ga 5,22-23, a także to, że wymienione cnoty wskazują na swoje źródło w Bogu: wystarczy wymienić pierwszy owoc – „miłość”. Nie mamy do czynienia z antytezą antropologiczną: „ciało – duch”, lecz metafizyczną: „ciało – Duch”, tj. „stworzenie – Bóg”, która opisuje dwa porządki istnienia: stworzonego człowieka i Boga – Stwórcy. Dlatego „uczynki ciała” odnoszą się do uczynków człowieka zdanego na własne siły, a owoc Ducha jest dziełem Boga lub uczynkami człowieka wspieranego przez Ducha Świętego⁸.

2. Owoce Ducha Świętego

2.1. „Miłość” (*agapē*)

W Konstytucji dogmatycznej o Kościele Soboru Watykańskiego II *Lumen gentium*, w rozdziale V, dotyczącym powszechnego powołania do świętości w Kościele, nr 42 został poświęcony roli miłości w życiu chrześcijańskim. Rozpoczyna się cytatem z Pierwszego Listu św. Jana: „Bóg jest miłością: kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa w nim” (1 J 4,16). Następnie Boga przedstawiono jako rozlewającego swoją miłość w sercach ludzkich przez Ducha Świętego. Miłość została ukazana jako pierwszy i najpotrzebniejszy dar Boży. Wierni, jako prawdziwi uczniowie Chrystusa, powinni starać się osiągnąć doskonałą miłość. Dla nich wzorem ma być Chrystus, który ogołocił samego siebie, dlatego powinni naśladować Jego miłość i pokorę, a także dawać świadectwo.

„Miłość” (*agapē*) otwiera katalog cnót (Ga 5,22-23). Pozostałe cnoty odnoszą się do miłości, która pochodzi od Ducha Świętego. Duch Święty objawia

⁷ J. GNILKA, *Teologia Nowego Testamentu*, tł. W. Szymona, Kraków 2002, s. 49, 68-73.

⁸ A. DALBESIO, *Duch Święty*, s. 190-191.

Bożą miłość i przyczynia się do miłości ludzi między sobą. Uczynki spełniane bez miłości są niewystarczające (1 Kor 13,3), ale dopiero miłość, która ma swoje źródło w Bogu, sprawia, że cnoty społeczne stają się owocem Ducha⁹.

Termin *agapē* głównie występuje w listach Nowego Testamentu, natomiast w ewangeljach pojawia się niewiele razy. Jest głównym pojęciem pisma Pawła, który w hymnie o miłości (1 Kor 13,1-13) podaje szczegółowy opis miłości oraz nazywa ją największym darem. Apostoł ukazuje, że wiara zostaje dopełniona przez miłość (Ga 5,6) i przez wzajemną służbę w miłości (Ga 5,13). Miłość stanowi wypełnienie Prawa (Rz 13,10; Ga 5,14), buduje społeczność (1 Kor 8,1). Paweł pisze o miłości Tesaloniczan (1 Tes 1,3; 3,6.12), a także wspomina o miłości Boga (2 Kor 13,11), Chrystusa (2 Kor 5,14) i Ducha (Rz 15,30)¹⁰.

2.2. „Radość” (*chara*)

„Radość” (*chara*) stanowi owoc i udzielanie się Ducha (Rz 14,17; 1 Tes 1,6). Nie może być traktowana wyłącznie jako fakt psychiczny, lecz wyraża otrzymaną pełnię Ducha¹¹.

Apostoł Paweł często pisze o swojej własnej radości (Rz 15,32; 2 Kor 2,3; Flp 1,4; 2,2; 4,1; 1 Tes 1,6). Radość posiada swoje źródło, swój początek w Duchu (Rz 14,17; 1 Tes 1,6), w Bogu (Rz 15,13) i w wierze (Flp 1,25)¹².

Paweł wielokrotnie pisze o rozradowaniu się „w Panu”. Nawet przy różnego rodzaju doświadczeniach należy zachować radość Pana, ponieważ chroni przed rozpaczą. Miłość jest przypisywana Bogu, ale nie ma takiego wyraźnego odniesienia w przypadku radości¹³.

2.3. „Pokój” (*eirēnē*)

W sensie biblijnym „pokój” posiada szerokie znaczenie. Nie powinien być tylko wiązany z brakiem nieprzyjaźni, gdyż odnosi się do integralności, pełni życia. Stanowi przeciwieństwo takiego stanu, w którym egzystencja jest zagro-

⁹ E. SZYMANEK, *List do Galatów. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań – Warszawa 1978, s. 112.

¹⁰ F.J. MATERA, *Galatians*, D.J. HARRINGTON (red.), (Sacra Pagina 9), Collegeville 1992, s. 203.

¹¹ A. DALBESIO, *Duch Święty*, s. 194.

¹² F.J. MATERA, *Galatians*, s. 203.

¹³ D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, w: G.F. HAWTHORNE, R.P. MARTIN, D.G. REID (red.), *Dictionary of Paul and his Letters*, Downers Grove – Leicester 1993, s. 316–319.

zona lub zredukowana do jakiejś formy śmierci. Pokój jest również ściśle związany z radością. W katalogu cnót, przedstawionym w Ga 5,22-23, *eirēnē* jest darem Ducha i posiada znaczenie zbawienia, do którego wezwany jest chrześcijanin¹⁴.

Paweł często w swoich listach, w części dotyczącej pozdrowień, łączy „pokój” (*eirēnē*) z „łaską” (*charis*). Wspomina o pokoju pochodzącym od Boga i od Chrystusa. Boga nazywa Bogiem pokoju (Rz 15,33; 16,20; Flp 4,9), który ludzi powołał do życia w pokoju (1 Kor 7,15). Apostoł wiąże królestwo Boże ze sprawą sprawiedliwości, pokoju oraz radości (Rz 14,17)¹⁵.

Natomiast w Kol 3,15 pokój Chrystusowy został ukazany jako wykraczający poza indywidualne doświadczenia, jako zasada zbiorowego życia chrześcijan w jednym Ciele (Kościele)¹⁶.

2.4. „Cierpliwość” (*makrothymia*)

Grecki termin *makrothymia* można przetłumaczyć na język polski jako „wielkoduszność”, „cierpliwość” i „wrozumiałość”¹⁷. W Nowym Testamencie nie występuje w ewangeliach, lecz wyłącznie w listach, i to stosunkowo nielicznie. Człowiek o takiej cnocie posiada „wielkiego ducha”, ponieważ potrafi znosić ograniczenia innych i życzliwie je akceptuje mimo trudności¹⁸.

Wrozumiałość jest cechą Boga (Rz 2,4; 9,22; 1 P 3,20), a w 2 Kor 6,6 odnosi się do Pawła. W Ef 4,2; Kol 1,11; 3,12 pojęcie *makrothymia* zostało użyte w rozumieniu ludzkiej cnoty¹⁹.

W pismach Pawła pojęcie *makrothymia* pojawia się w odniesieniu do Bożej wielkoduszności. Wielkoduszność Boga została odniesiona do Bożego gniewu (Rz 2,4; 9,22). *Makrothymia* Boga nie oznacza Jego niezdecydowania czy uległości oraz nie jest kierowana przez emocje, lecz ma swój kres, ponieważ został uwzględniony czas na skruchę, dlatego ludzie powinni mieć na uwadze wymiar eschatologiczny. Boża wielkoduszność jest uzależniona od wielkoduszności ze strony człowieka. Pojęcie *makrothymia* zajmuje ważne miejsce w Liście do Hebrajczyków (Hbr 6,11-12) oraz w pozostałych listach Nowego Testamentu (Jk 5,7nn; 1 P 3,20nn; 2 P)²⁰.

¹⁴ A. DALBESIO, *Duch Święty*, s. 194.

¹⁵ F.J. MATERA, *Galatians*, s. 203.

¹⁶ D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, s. 316–319.

¹⁷ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2006, s. 375.

¹⁸ A. DALBESIO, *Duch Święty*, s. 194.

¹⁹ F.J. MATERA, *Galatians*, s. 203.

2.5. „Uprzejmość” (*chrēstotēs*)

Greckie słowo *chrēstotēs* tłumaczy się na język polski jako „dobroć”, „łaskawość”, „uprzejmość”, „szlachetność”, jako przymiot ludzi²¹. Ma związek z miłosierną postawą i postępowaniem Boga wobec grzeszników (Rz 2,4; Ef 2,7; Tt 3,4), na których chrześcijanie powinni wzorować swoje postępowanie wobec innych²².

W Nowym Testamencie słowo *chrēstotēs* oznacza:

- (1) postawę ludzką (Rz 3,12);
- (2) postawę łaskawości Boga wobec grzeszników przed Chrystusem lub w i przez Chrystusa (Rz 2,4; 11,22). Zostało użyte w kontekście objawienia pełni zbawienia w Chrystusie (Tt 3,4nn), jako eschatologiczne wypełnienie (Ef 2,7). Staje się wtedy równoważne z łaską (*charis*);
- (3) zostało wymienione na liście cnót („owoc Ducha” [Ga 5,22]; dodatkowo w 2 Kor 6,6 ma związek z Duchem; w Kol 3,12 opiera się na postawie Pana)²³.

2.6. „Dobroć” (*agathōsynē*)

Grecki termin *agathōsynē* tłumaczy się na język polski jako „dobroć” (jako cecha czynienia kogoś dobrym)²⁴. W Nowym Testamencie występuje cztery razy, i to tylko w pismach przypisywanych Pawłowi (Rz 15,14 [treść życia chrześcijanina]; Ga 5,22 [„owoc Ducha”]; Ef 5,9 [„owoc światła”]; 2 Tes 1,11).

„Dobroć” (*agathōsynē*) obok „uprzejmości” (*chrēstotēs*) ukazuje oddziaływanie na innych, ponieważ obydwie odzwierciedlają promieniującego dobrocią Boga, powstrzymującego swój gniew. „Dobroć” (*agathōsynē*) charakteryzuje się otwartą serdecznością bez wyrachowania i udzielaniem pomocy (Rz 15,14)²⁵.

„Dobroć” ma związek z ludzką postawą, która polega na hojnej łaskawości wobec innych, połączonej z radością, aby czynić więcej niż jest wymagane przez zwykłą sprawiedliwość. Stanowi antytezę zazdrości (Ga 5,21)²⁶.

²⁰ J. HORST (IV, 374–387), *Makrothymia, makrothymeo, makrothymos*, w: *Theological Dictionary of the New Testament*, s. 550–551.

²¹ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 657.

²² D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, s. 316–319.

²³ K. WEISS (IX, 483–492), *Chrestotes*, w: *Theological Dictionary of the New Testament*, s. 1321–1322.

²⁴ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 3.

²⁵ A. DALBESIO, *Duch Świąty*, s. 195.

²⁶ D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, s. 316–319.

2.7. „Wierność” (*pistis*)

W *Wielkim słowniku grecko-polskim Nowego Testamentu* R. Popowskiego termin *pistis* został przetłumaczony jako „wiera”, „ufność”; „wierność”, „rzetelność”, „uczciwość”, „niezawodność”; „przyrzeczenie”, „uroczysta obietnica”; „uwierzytelnienie”, „poręka”, „dowód”, „gwarancja”, „rękojmia”; „zaufanie”, „wierzenie”; „przekonanie”, „przeświadczenie”, „dobra wiara”. Natomiast pojęcie *pistis* w Ga 5,22 zaliczono do grupy o tym, co powoduje zaufanie i wiarę, i zostało przetłumaczone jako „wierność”, „rzetelność”, „uczciwość”, „niezawodność”²⁷

Grecki termin *pistis* występujący w katalogu cnót (Ga 5,22-23) należy rozumieć jako jakość etyczną, ponieważ został zamieszczony pośród innych ośmiu cnót²⁸. Został najprawdopodobniej ujęty w sensie czynnym – jako zawierzenie miłości (1 Kor 13,7), która jest okazywana innym²⁹

Uwzględnienie kontekstu Listu do Galatów oraz pism Pawła pozwala na najlepsze zrozumienie greckiego terminu *pistis* zawartego w katalogu cnót w Ga 5,22-23. Wiara zostaje ukazana jako pokładanie ufności w Bogu, które opiera się na Bożej wierności i manifestuje się w wierze Jezusa Chrystusa³⁰.

2.8. „Łagodność” (*prautēs*)

Grecki termin *prautēs* tłumaczy się na język polski jako „łagodność”, „delikatność”, „cichość”, „uprzejmość”³¹. Łączy w sobie siłę i pokorę, przy czym siła pozostaje pod kontrolą, a także polega na pokornym dążeniu do pełnienia woli Bożej³².

W Nowym Testamencie Jezus sam siebie nazywa cichym (*praus*: Mt 11,29; 21,5), ale nie ma żadnego takiego opisu Boga. Jedno spośród ośmiu błogosławieństw w Kazaniu na górze dotyczy cichych, i to właśnie oni na własność posiadają ziemię (Mt 5,5)³³.

Paweł odwołuje się do cichości Jezusa, która wiąże się z postawą miłości (2 Kor 10,1; 1 Kor 4,21) i nie ma nic wspólnego ze słabością. W Liście do Galatów „łagodność” jest jedną z dziewięciu cnót owocu Ducha (Ga 5,23) oraz po-

²⁷ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 495–496.

²⁸ D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, s. 316–319.

²⁹ A. DALBESIO, *Duch Święty*, s. 195.

³⁰ F.J. MATERA, *Galatians*, s. 204.

³¹ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 519.

³² D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, s. 316–319.

³³ F.J. MATERA, *Galatians*, s. 204.

zwala na napominanie upadłych bez arogancji (Ga 6,1). Cecha taka powinna charakteryzować chrześcijan (Kol 3,12; Ef 4,2). Również to pojęcie pojawia się w listach pasterskich w kontekście korygowania przeciwników z łagodnością, co będzie ich prawdopodobnie prowadziło do nawrócenia (2 Tm 2,25) w związku z obroną wiary, która ma odbywać się z łagodnością (1 P 3,16), oraz odnośzenia się z łagodnością do każdego (Tt 3,2). W Liście Jakuba „łagodność” została połączona z mądrością (Jk 3,13; 17) i przestawiona w kontraście do gniewu (Jk 1,21)³⁴.

2.9. „Opanowanie” (*egkrateia*)

Greckie słowo *egkrateia* można przełożyć na język polski jako „panowanie nad sobą”, „opanowanie”, „wstrzemięźliwość”, „umiarkowanie”³⁵.

Ten grecki termin, oznaczający opanowanie, jest bardzo ważnym pojęciem w hellenistycznej etyce filozoficznej. Został wprowadzony przez Sokratesa do etyki greckiej jako cnota kardynalna i był omawiany przez Arystotelesa i stoików. Cnota ta zapewniała człowiekowi wolność poprzez samoopanowywanie się, co w praktyce polegało na swobodnej kontroli wszystkich sfer życia³⁶.

Egkrateia pojawia się w Ga 5,23 w katalogu cnót na końcu listy, co świadczy o jej ważności. Na początku i na końcu występują najważniejsze pojęcia wykażu, gdyż reprezentują doskonałość i wypełnienie. „Miłość” jako najważniejsza, stanowiąc wypełnienie Prawa chrześcijańskiego, otwiera katalog cnót, zaś „opanowanie” zamyka, ponieważ zupełnie wypełnia wymagania greckiej etyki³⁷.

„Opanowanie” stanowi przeciwieństwo wad wyliczonych w katalogu „uczynków ciała” w Ga 5,20-21³⁸. Pojawia się zaledwie kilka razy w Nowym Testamencie. Jego rzadkie występowanie można wytłumaczyć trzema racjami³⁹. Po pierwsze, w życiu chrześcijańskim nie ma miejsca na autonomiczne samodoskonalenie, ponieważ jest ono kierowane przez Boże polecenia. Po drugie, wszystkie rzeczy jako pochodzące od Boga są dobre, dlatego w stworzeniu nie ma miejsca na dualizm. Trzeci powód odnosi się do zbawienia w Chrystusie,

³⁴ F. HAUCK, S. SCHULZ (VI, 644–651), *Praus, prautes*, w: *Theological Dictionary of the New Testament*, s. 929–930.

³⁵ R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 154.

³⁶ W. GRUNDMANN (II, 339–342), *Enkrateia, (akrasia), enkrates, (akrates), enkrateumai*, w: *Theological Dictionary of the New Testament*, s. 196.

³⁷ D.S. DOCKERY, *Fruit of Spirit*, s. 316–319.

³⁸ A. DALBESIO, *Duch Święty*, s. 195.

³⁹ W. GRUNDMANN (II, 339–342), *Enkrateia, (akrasia), enkrates, (akrates), enkrateumai*, w: *Theological Dictionary of the New Testament*, s. 196.

które nie powinno być wartościowane w zależności od ascetyzmu. Oprócz tego należy podkreślić, że etyka Nowego Testamentu skupia się bardziej na wymiarze daru niż na samodoskonaleniu⁴⁰.

3. Zakończenie

Cnoty wchodzące w skład katalogu Ga 5,22-23 stanowią jeden „owoc Ducha” i bezpośrednio odnoszą się do Ducha Świętego. W całym Nowym Testamencie można zauważyć, że powinny być także rozpatrywane w relacji do Ojca i Syna.

W mowie pożegnalnej w Ewangelii Jana znajduje się niezwykle ważna perykopa, dotycząca winnego krzewu (J 15,1-11), która dobitnie wiąże przyniesienie owocu z Ojcem i Synem. Jezus w tym fragmencie sam siebie nazywa winnym krzewem uprawianym przez Ojca, który jest przyrównany do ogrodnika. Poszczególni ludzie zostali przedstawieni jako latorośle. Ojciec postępuje z nimi w różny sposób w zależności od tego, czy przynoszą owoc, czy też nie. Tych, którzy przynoszą owoc w Chrystusie, Ojciec oczyszcza, aby mogli przynosić bardziej obfity plon. Latorośl nie może przynosić owocu sama z siebie, lecz tylko trwając w winnym krzewie. Ważnym elementem jest miłość. Warunkiem trwania w miłości Jezusa jest zachowywanie Jego przykazań.

Duch Święty uświęca Kościół poprzez charyzmaty i owoce. Charyzmaty są udzielane tylko niektórym członkom wspólnoty dla jej dobra. Natomiast owoce Ducha Świętego powinien posiadać każdy chrześcijanin, który w swoim życiu łączy poszczególne cnoty z miłością. Charyzmaty są dane bezpośrednio dla budowania Kościoła – Ciała Chrystusa, zaś owoce Ducha Świętego najpierw uświęcają danego człowieka, który następnie przez swoje dobre życie przyczynia do budowania całej wspólnoty.

I frutti dello Spirito Ga 5,22-23

SOMMARIO

L'autore dell'articolo prende di mira i frutti dello Spirito analizzandole come virtù presentate da Paolo nella lettera ai Galati. Dopo le analisi iniziali, riguardanti la termi-

⁴⁰ F.J. MATERA, *Galatians*, s. 204.

nologia, contesto e il numero delle virtù, si nota la presenza di una antitesi tra il corpo (*sarks*) e lo Spirito (*pneuma*), però percepita in modo semitico.

Nel punto centrale vengono sviluppati ed approfonditi i singoli frutti dello Spirito. Si tratta delle singoli analisi – piuttosto esegetici – di seguenti termini: amore, gioia, pace, longanimità, bontà, benevolenza, fiducia, mitezza, padronanza di sé.

La conclusione è l'unica, cioè le virtù costituenti il catalogo apparso in Ga 5,22-23 compongono un solo frutto dello Spirito che si riferisce immediatamente allo Spirito Santo.

Słowa kluczowe: Owoce Ducha Świętego, miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wierność, łagodność, opanowanie.

Key words: The fruit of the Spirit, love, joy, peace, longsuffering, gentleness, goodness, faith, meekness, temperance.